

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag den 31. juli 1958 kl. 12.30.

Møtet ble ledet av komiteens viseformann, B e n t R ø i s e l a n d .

Til stede var: Borten, Hoel, Reidar Carlsen, Kjøs, Reinsnes, Meisdalshagen, Klippenvåg, Nordahl, Offerdal, Erling Petersen, Røiseland, Wikborg, Langhelle, Henrik Svensen, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvald, Paul Ingebretsen, Ingvaldsen, Vatnaland og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede utenriksminister Lange og handelsminister Skaug.

Dessuten ble følgende embetsmenn fra Utenriksdepartementet gitt adgang til møtet: Utenriksråd Skylstad, statssekretær Engen, og ekspedisjonssjefene Jacobsen og Stabell.

Fung. formann: Det har jo hendt visse ting ute i verda sidan Stortinget slutta, og det er naturleg at vi får ei *orientering* av utanriksministeren i dag. Dessutan vil handelsministeren gje ei utgreiing om *det europeiske frihandelsområdet*. Eg gjev ordet til utanriksministeren.

Utenriksminister Lange: Jeg skal ikke ta komiteens tid med noen utførlig redegjørelse, men jeg hadde tenkt å si i sammentrengt form litt om hva vi vet om situasjonen slik den har utviklet seg i Libanon siden kupet i Bagdad 14. juli, og så si et par ord om Jordan, og endelig om det som har foregått i forhandlingene omkring forberedelsen av et toppmøte.

Kupet i Bagdad 14. juli skapte med ett slag en ny situasjon i Midt-Østen. På det tidspunkt – altså umiddelbart før 14. juli – var den innenrikspolitiske situasjon i Libanon i ferd med å avklares. President Chamoun hadde oppgitt tanken på å stille seg til gjenvalg, og det så ut til at de politiske partiene – altså både regjeringspartiet og opposisjonen – samlet seg om sjefen for Hæren, general Chehab. Så kom kupet i Bagdad, og det satte en stopper for denne utviklingen, fordi De Forente Stater reagerte med sin intervensjon på grunnlag av en oppfordring fra Chamoun om å komme til hjelp.

At amerikanerne reagerte på den måten kan vel delvis skyldes en mistolkning av kupet i Bagdad, at de har vært redde for at det var sterkere kommunistisk påvirket på den ene siden og sterkere inspirert fra Cairo på den andre siden, enn det har vist seg at det var. Men delvis, og kanskje mest, skyldtes det vel at man i Washington fryktet at kupet i Bagdad skulle utløse en kjedereaksjon i Libanon, at der skulle komme et tilsvarende kup der. Dessuten har det utvilsomt spilt inn som et sterkt motiv at de hadde hensyn å ta til Tyrkia, Iran og Pakistan, de gjenværende asiatiske medlemmer av Bagdadpakten.

Det amerikanske løfte til president Chamoun om å komme ham til hjelp hvis han ba om det, var jo avgitt på et meget tidligere tidspunkt, og det stod fremdeles

ved lag, og amerikanerne var redde for at hvis det ikke ble innfridd kunne deres allianse med Tyrkia, Iran og Pakistan også gå fløyten.

Sett innenfra i Libanon er det vel slik at kupet i Bagdad ga president Chamoun en siste sjanse til å forsøke å bevare sin politiske stilling i Libanon, og at det var grunnen til at han ba om amerikansk og britisk intervensjon alt om morgenen 14. juli. Da amerikanerne i løpet av 24 timer svarte ja på anmodningen, stillet de som vilkår at president Chamoun *ikke* skulle stille seg til gjenvalg som presidentkandidat, og at man skulle gjøre alt som gjøres kunne for å opprettholde den enighet som på det tidspunkt var oppnådd mellom partiene om valg av general Chehab som ny president.

Meningen var opprinnelig at amerikanerne bare skulle sende noen hundre mann som skulle besette flyplassen og havnen ved Beirut, og avtalen gikk i første omgang ut på at de amerikanske tropper bare skulle oppholde seg på statens territorium, altså på statens eiendom, og ikke rykke inn i Beirut by. Vi vet ikke hva som er grunnen til at intervensjonen så fikk et helt annet forløp. I løpet av de nærmeste dagene landsatte amerikanerne flere tusen mann marineinfanteri, og de rykket også inn i Beirut by. General Chehab, som fryktet for at hans posisjon og hans sjanse til å bli president skulle bli ødelagt hvis han uten motstand lot amerikanerne rykke inn i Beirut, sa fra at han ikke uten videre kunne avfinne seg med det, og oppnådde derved å få en avtale med amerikanerne slik at de amerikanske tropper ble trukket ut av selve byområdet, og ble forlagt på flyplassen og i havneområdet. Men der er det da etter hvert kommet over 10 000 amerikanere. De bestiller ingenting, og vet, de fleste av dem, ikke hvorfor de er der.

Den svenske holdningen til FN-observatørens fortsatte virksomhet, da Sverige fremmet sitt forslag i Sikkerhetsrådet om at de skulle innstille virksomheten øyeblikkelig, skyldtes for en del at Stockholm ikke kjente til at amerikanernes planer begrenset seg til flyplassen og havnen i Beirut. De trodde på det tidspunkt at de amerikanske troppene med en gang skulle rykke helt frem til grensen, og dermed bli helt blandet opp med FN's observatører. Da så svenskene fikk kjennskap til det riktige forhold, forandret også den svenske regjering sitt standpunkt, og gikk i Sikkerhetsrådet inn for at FN-observatørene skulle fortsette sin virksomhet.

Sikkerhetsrådet tok opp igjen behandlingen av Libanonproblemet 21. juli. Da forelå det et japansk resolusjonsutkast som ville gi Generalsekretæren fullmakt til å gå til en betydelig utvidelse av observatørkorpset. Uten at det skulle være noen direkte samkjøring mellom observatørgruppen og de amerikanske tropper, tok det japanske resolusjonsforslag likevel sikte på å gi Generalsekretæren midler til å sikre så meget som mulig at det ikke forekom noen infiltrasjon og noen våpensmugling over grensen til Libanon. På den måten skulle det da etableres en situasjon som kunne gi amerikanerne et grunnlag til å trekke seg tilbake fra Libanon.

Som kjent endte behandlingen av dette japanske resolusjonsforslag med at russerne nedla veto, men den russiske representant hadde før de kom så langt lagt frem endringsforslag til den japanske resolusjonen, endringsforslag som riktignok ble stemt ned, men som viste at Sovjet-regjeringen ikke motsatte seg en videre utbygging av observatørkorpset. Grunnen til at russerne nedla veto var at

resolusjonen ikke inneholdt noen bestemmelse om øyeblikkelig tilbaketrekning av de amerikanske tropper.

Da Rådet på denne måte hadde vist at det ikke var i stand til å gjøre noe vedtak, tok generalsekretær Hammarskjöld initiativet og avga en erklæring til Rådet hvor han bebudet at han med hjemmel i de fullmakter han allerede hadde i Rådets vedtak i juni, aktet å foreta en vesentlig utvidelse av observatørkorpset. Han meddelte også at observatørene på det tidspunkt var i stand til å inspisere alle grenseområder i Libanon. Det hadde de oppnådd gjennom forhandlinger med opprørslederne i de forskjellige distrikter. De hadde sluppet inn i alle opprørsdistriktene og frem til grensen i hele dens utstrekning. Han ville derfor, sa Generalsekretæren, under alle omstendigheter ha måttet gå til en utvidelse av korpset for å kunne opprette de stasjoner ved grensen som det nå var adgang til.

De forhandlinger med Generalsekretæren som pågikk i forrige uke om utbygging av korpset, førte til at det ble utarbeidet følgende plan:

I første fase skal korpset utvides til mellom 600 og 700 mann. Det ansees å være tilstrekkelig til å dekke hele grenseområdet, fordi disse observatørene vil være utstyrt med fly og heliokoptere. Neste fase – hvis den blir nødvendig, og det avhenger av den indrepolitiske utvikling i Libanon først og fremst – neste fase vil omfatte utbygging av korpset slik at det skal kunne dekke resten av landet. Men det ville da medføre anmodninger til regjeringene om å stille hele militære enheter, kompanier eller bataljoner. Det vil være lite sannsynlig at Norge i den sammenheng får anmodning om å stille hele avdelinger, og det er det som også er vanskeligst for oss akkurat i øyeblikket. Vi har relativt få menige som har den tilstrekkelige utdanning. Det regnes med at de må ha en minimumsutdanning på 10 måneder før det er forsvarlig å sende dem derned, og de av våre vernepliktige som har den utdannelsen i dag, har ikke mer enn 2 ½ måned igjen av sin vernepliktstid, så de måtte ha avløsning etter meget kort tid. Men det er som sagt lite sannsynlig at det kommer noen anmodning til oss. I det hele tatt avhenger det av hvordan det går med presidentvalget i Libanon i dag, om det overhodet blir spørsmål om denne annen fase. Hvis det skulle vise seg å være ønskelig og politisk mulig å utvide observatørkorpsets funksjon til å dekke hele landet, må en slik ordning basere seg på en ny avtale med den libanesiske regjering, i likhet med den avtalen som FN har med Egypt om FN-styrkene i Gaza. En slik ny avtale kan støte på vanskeligheter fra libanesiske side. Hittil har den libanesiske regjering ikke villet stille flere fanger til rådighet for observatørene til forhør for å kunne konstatere om de er infiltrert fra nabolandene eller ikke, enn de to som ble omtalt i observatørenes første rapport, og som observatørene kom til at det var meget tvilsomt om de overhodet kunne regnes som infiltrert. Den libanesiske regjering skyter seg til dels inn under et krav om selv å ha sine representanter til stede under forhørene, noe observatørene ikke kan godta, fordi de mener at de ville stå under press, men dels påberoper den libanesiske regjering seg Libanons lover, at de ikke skulle gi adgang til at FN-observatørene foretar forhør i det hele tatt.

Hvis situasjonen skulle bli den at FN-observatørene skal påta seg å dekke hele landet, må de ha rett til å anholde folk, rett til ransaking, og rett til selvforsvar,

og særlig er jo det viktig hvis det blir spørsmål om å stille menige tropper til rådighet for korpset.

Men det som i øyeblikket er aktuelt, er altså utbyggingen i første fase til en styrke på 600 à 700 mann. Den pågår nå, og Norge har fått anmodning om å stille ytterligere 5 offiserer og mannskap til helikopter. Vi fikk også forespørsel om vi kunne stille lette fly, men de flytyper vi kunne avse, var ikke representert der nede på forhånd, og general Bull, som jo leder observatørkorpset, sier at det er ytterst upraktisk å ha så mange forskjellige slags fly, idet tilsyn og ettersyn da blir så meget mer komplisert, og vårt tilbud ble derfor avslått. Men ytterligere 5 offiserer er allerede sendt, og vi venter på beskjed om helikoptermannskap. Det er ikke nødvendig før helikopterne er der nede. Og vi må vente å få flere anmodninger om offiserer, til dels av lavere grader. Hittil har det altså vært ned til kapteins grad, men det kan bli spørsmål om at vi får anmodning om å sende løytnanter også, og Regjeringen er innstillet på, så langt det er forsvarlig ut fra våre egne beredskapsinteresser, å imøtekomme de anmodninger som måtte komme om å forsterke observatørkorpset.

Hvor det gjelder situasjonen i Libanon, ser det ut til at det nå – etter den forsinkelsen som den amerikanske intervensjon førte til, igjen går henimot enighet mellom partiene om valg av general Chehab som ny president, men det vil vi få vite senest i morgen tidlig, om den forventning går i oppfyllelse. Riktignok synes det som om en del av opprørsstyrkene er mer stemt for den tidligere president El Khouri, men de siste opplysninger som foreligger, tyder på at det blir Chehab som blir den samlende kandidat. Hvis han blir valgt, vil det rykke bort grunnlaget for hele opprøret, som jo ble provosert ved at Chamoun forsøkte å forandre forfatningen for å kunne gjenvelges.

Hvis det nå går slik som vi håper, at Chehab i dag blir valgt med overveldende tilslutning, er det håp om at de amerikanske tropper i nær fremtid vil kunne trekkes tilbake fra Libanon, men det må vel regnes med at FN's apparat, i hvert fall i et omfang av 600-700 mann, vil måtte holde på en tid ennå, skjønt heller ikke det skulle behøve å bli noen så lang periode, hvis samlingen om Chehab viser seg å være holdbar.

I *Jordan* er situasjonen på mange måter vanskeligere enn i Libanon. Det foreligger i Jordan ikke noe grunnlag for at FN skal komme inn i landet med observatører eller politistyrker eller andre slike tiltak. Jordans regjering har ikke fulgt opp sin klage til Sikkerhetsrådet om at de var utsatt for trusel om aggresjon, og de har heller ikke fremlagt noe materiale i Sikkerhetsrådet for å underbygge denne klage. En britisk tilbaketrekning nå, ville ganske sikkert føre til at kong Hussein ble styrtet, og at det ville bli skapt en meget alvorlig situasjon. På den andre siden vil det bli meget vanskelig for britene å bli stående i Jordan, hvis amerikanerne trekker seg ut av Libanon. Men vi har foreløpig ingen klare indikasjoner på hva britene akter å foreta seg, ut over de erklæringer de har avgitt om at når FN kan trygge landets integritet, vil de trekke seg ut. Det er altså et hittil uløst problem hvordan FN skal få grunnlag for å trygge landets integritet, men det blir da sikkert et av de problemene som må tas opp hvis og når et toppmøte kommer i stand.

Diskusjonen om *toppmøte* kom jo i et nytt leie da Krusjtsjov 19. juli – altså 5 dager etter intervensjonen i Libanon – foreslo at regjeringssjefene for de fire stormaktene sammen med Indias statsminister Nehru og FN's generalsekretær skulle møtes til en konferanse for å diskutere situasjonen i Midt-Østen. På det tidspunkt – altså 19.-20. juli – var situasjonen svært usikker, fordi det ikke på noen måte var klart om det kom til å bli gjort noe forsøk på å omstøte det nye regime i Irak. Vi ga i den situasjonen instruks til våre representanter i alle de vestlige hovedsteder og ved NATO's Råd, om å si fra at vi anså Irak som det kritiske punkt, og vi advarte bestemt mot at noen forsøkte seg på å gripe inn der for å omstøte det revolusjonære styre ved militær makt utenfra. Det var særlig Jordans og Tyrkias stilling som var uklar, og det var på mange hold i de dagene nervøsitet for hva både Tyrkia og Jordan kunne finne på, og våre henvendelser gjaldt da særlig Amerika for Tyrkias vedkommende, og Storbritannia for Jordans vedkommende. Situasjonen var jo spendt også av den grunn at det var foretatt en stor militær oppladning i det østlige Middelhav, større enn en har sett overhodet siden den annen verdenskrig. Samtidig foregikk det store russiske militærmanøvrer langs grensen til Iran og Tyrkia, og i Bulgaria foregikk det bulgarske øvelser, og der foregikk flåteøvelser i Svartehavet.

Det var bakgrunnen for Krusjtsjovs forslag om et toppmøte, og det var vel også grunnen til at det gjorde så sterk virkning som det gjorde. Alt dagen etter at forslaget var fremsatt, gjorde den britiske statsminister Macmillan kjent den britiske regjeringens holdning. Han foreslo et regjeringssjefmøte, men i de Forente Nasjoners Sikkerhetsråd. Forslaget kom som en overraskelse på Washington, og vakte i første omgang nærmest bestyrtelse der. På amerikansk side var det intet ønske om å bli presset inn i et krisemøte, så lenge amerikanske tropper var engasjert i Midt-Østen.

I den brevveksling som har fulgt, har amerikanerne sagt seg villige til å delta i et møte av regjeringssjefene i Sikkerhetsrådet. Men det punktet det for øyeblikket står på, er at britene har sagt at de er villige til å delta i drøftelser av helt fortrolig art hvor der ikke skal foretas voteringer, men med sikte på å komme frem til løsninger. Det har amerikanerne hittil, så vidt det er kjent, ikke klart sagt fra at de er villige til. De har holdt seg til en formel om at de er villige til å delta i et regjeringssjefmøte som er arrangert av Sikkerhetsrådet og hvor man skal følge Sikkerhetsrådets forhandlingsregler, men de har ikke sagt tydelig fra om de forstår Sikkerhetsrådets forhandlingsregler slik som britene forstår dem, og som Krusjtsjov forstår dem, at de også åpner mulighet for helt fortrolige drøftinger. Det er vel lite sannsynlig at Krusjtsjov er villig til å delta i et formelt møte i Sikkerhetsrådet hvor han vet at der er et stort flertall imot alle Sovjet-Samveldets standpunkter, hvis han ikke også har sikkerhet for at det kommer til fortrolige drøftelser innenfor en engere krets mellom regjeringssjefer.

Franskmennene inntar et særstandpunkt. de Gaulle har uttalt seg for et toppmøte på et snarlig tidspunkt, men bare mellom de fire store – altså uten India og uten Hammarskjöld – og i Europa. Den franske regjering har ikke helt avvist å delta i et møte av regjeringssjefer i Sikkerhetsrådet, men hvis de skal gjøre det, ønsker de at drøftingene da skal være begrenset til den øyeblikkelige situasjon i Libanon og i Jordan. Det er også britenes standpunkt, mens amerikanerne hittil har insistert på at

man måtte drøfte hele Midt-Østen-situasjonen, fordi det etter deres oppfatning er den indirekte aggresjon fra Sovjet-Samveldets side og fra Den forente arabiske republikks side gjennom radiopropaganda, våpenleveranser og på annen måte, som er den egentlige årsak til spenningen i området. Men det ser ut til under de forhandlinger som for øyeblikket pågår i NATO's faste råd, som om amerikanerne er på vei til å gi opp sitt kategoriske krav her, skjønt de mener at dagsordenen må se slik ut at det er anledning til å komme inn på den rolle som særlig radiopropagandaen både fra Cairo og Damaskus, og den sovjetiske propagandaen, spiller i hele situasjonen. Denne oppmykingen av det amerikanske standpunktet – hvis det viser seg å være riktig at det forholder seg slik – har vel egentlig funnet sted under Bagdadpaktmøtet i London, under konferanser med den britiske regjering særlig. Vi vet ennå ikke om amerikanerne har forandret sitt standpunkt også med hensyn til fortrolige drøftinger i Sikkerhetsrådet, men det kan vel være et visst håp om det.

Alt i alt er det ennå et åpent spørsmål om det blir et toppmøte og når det blir et toppmøte. Det kommer etter all sannsynlighet i dagens løp, eller aller senest i morgen, fra de vestlige stormakter om at et slikt møte skal holdes i Europa den 12. august. Men om der i det amerikanske svar vil være tilstrekkelig beskjed om deres villighet til fortrolige drøftinger, vet vi altså ennå ikke, og derfor vet vi ikke om det blir noe av noe møte i denne omgang. Skulle det ikke bli noe av dette toppmøtet i Sikkerhetsrådet, vil det antagelig komme nye krav om at FN's generalforsamling skal bli innkalt. Både Sovjet-Samveldets forslag som tar sikte på en innkalling av Generalforsamlingen, og amerikanernes forslag om det samme ligger ennå på Sikkerhetsrådets bord, selv om det ikke har vært tatt opp til behandling.

Det er meget sammentrengt det vi har av opplysninger om situasjonen i forbindelse med et toppmøte.

Fung. formann: Eg takkar for orienteringa. Er det nokon som vil ha ordet?

Langhelle: Det gjelder spørsmålet om anerkjennelse av det nye styret i Irak. Jeg vet ikke om utenriksministeren har noe å tilføye til det?

Utenriksminister Lange: Det har jo der foregått en rask utvikling i løpet av den siste uken. Alle de opplysninger som er kommet frem, har avkreftet den første tolkningen av det som skjedde i Irak. Man har fått et inntrykk av at det er et ekte nasjonalistisk oppgjør. Der er forskjellige tendenser innenfor den nye regjeringen, men dens offisielle erklæringer går ut på at den ønsker et vennskapelig forhold til alle sider, at den ønsker å respektere oljeinteressene og ønsker å selge olje til de gamle kunder. Dette har ført til at i en rekke av de vest-europeiske land er stemningen for å anerkjenne så raskt som mulig blitt meget sterk. Når det ennå ikke er skjedd fra Storbritannias og De Forente Staters side, tror jeg det henger sammen med at de lenge hadde inntrykk av at Tyrkia, Iran og Pakistan – de gjenværende asiatiske medlemmer av Bagdadpakten – nødig ville anerkjenne det nye styret. Men etter Bagdadpakt-møtet i London er det på det rene at de også kommer til å

anerkjenne i nær fremtid. Derfor kommer Regjeringen i statsråd i morgen til å gi Utenriksdepartementet fullmakt til å anerkjenne den nye regjering i Irak, men det er under drøfting i Det faste råd i Paris, slik at det kan skje noenlunde samtidig for medlemmene av A-pakten.

Fung. formann: Det heitte i ei dagsnyttssending at Krusjtsjov kunne tenkje seg å sende militære styrkar til Syria, dersom han vart beden om det. Det høyrdest ikkje så utenkjeleg ut. Det ville vere ein parallell til det som hende i Libanon. Når det ikkje vart gjort, kan ein då trekkje den slutning at Syria ikkje var så særleg oppglødd for å få russarane til landet? Det ville òg vere eit ljospunkt.

Utenriksminister Lange: Vi vet alt for lite om det til å kunne si noe sikkert. Jeg tror for min del at den uttalelsen fra Krusjtsjovs side har vært et ledd i propagandaen. Jeg har ikke på noe tidspunkt hatt noe videre tro på at russerne har vært noe interessert i å gripe militært inn i situasjonen i Midt-Østen. Det er jo sett fra deres side en ønskesituasjon der borte. Både på kort og på lang sikt er det spilt opp i deres hender – kanskje særlig på lang sikt, hvor det gjelder hele forholdet mellom Vesten og de arabiske land. Det vil sikkert bli enda vanskeligere enn det før har vært, å få det over på uemosjonell basis på grunnlag av gjensidig interesse av kjøp og salg. Det er jo på det grunnlag man må forsøke å etablere noe mer respekt for den vilje til å stå uavhengig til alle sider som utvilsomt er til stede der. Vår interesse som vestlige nasjoner må være, ved å innta en slik holdning, å «stive av» ønsket om å stå uavhengig i forhold til Øst.

Formannen: Er det fleire som vil ha ordet? - Skal ein då gå ut frå at ein er ferdig med dette spørsmålet, som er nokså vidfemnande?

Meisdalshagen: Hvis vi kan trekke den slutningen som formannen gjør, tier vi alle sammen.

Utenriksminister Lange: Det er ikke for å forlenge diskusjonen, men det er kanskje riktig at jeg gir en tilleggsopplysning om de instruks vi har gitt våre representanter:

Etter at Krusjtsjovs forslag forelå den 19. juli, hadde Regjeringen to møter i løpet av søndag den 20., og ga da instruks om at vi både i NATO-rådet og i hovedstedene skulle si fra at vi mente det ikke gikk an å si nei til et toppmøte, men samtidig gi uttrykk for det synspunkt at det ville være en fordel om man kunne finne en løsning slik at et toppmøte gikk inn som et ledd i FN's behandling av saken, og ikke førte til at saken ble tatt ut av FN. Det standpunktet har vi konsekvent hevdet gjennom de senere forhandlinger også.

Fung. formann: Vi får då la det stå til observasjon og vere ferdige med det for i dag.

Neste sak på det improviserte kartet er utgreiing frå handelsministeren *om det som hender i samband med frihandelsområdet.*

Statsråd Skaug: Som komiteens medlemmer sikkert er klar over fra avismeldinger, har det nå i tre og en halv måned vært fullstendig stans i de forhandlinger om opprettelsen av frihandelsområdet som har pågått i den såkalte Maudling-komite. Det er et forhold som etter hvert har bekymret flere og flere mennesker i mange land mer og mer av den grunn at det jo ser ut til å være helt på det rene at de seks fellesmarkedsland kommer til å sette i verk sin plan for tollnedsettelse, kvoteøkninger og nærmere økonomisk samarbeid seg imellom fra 1. januar neste år, med det resultat at man vil få en de facto diskriminering mellom grupper av land i Europa – en diskriminering som, når den først er begynt, kan bli vanskelig å stoppe, og som vil kunne føre til store skadevirkninger.

Når jeg sa at de vel kommer til å gå i gang, er det for så vidt med ett unntak, som man må regne med: at Frankrike under traktatens bestemmelser ber om å bli fritatt for å gjøre det som det skulle gjøre, og det vil samtidig få fordelene av de ytelser og innrømmelser som de andre land i fellesmarkedet gir til alle medlemsland i henhold til traktatbestemmelsene.

Årsaken til at forhandlingene i Maudling-komiteen har stått stille, har først og fremst vært situasjonen i Frankrike. Det har ikke vært mulig å få noen franske representanter, hverken på ekspertnivå eller på regjeringnivå, til å være med å forhandle eller ta standpunkter. De har hevdet at man i Paris i den franske regjering har hatt å kjempe med så mange andre problemer og vanskeligheter som man har måttet ta først, at man ikke har hatt tid til å beskjeftige seg med dette problem i noen særlig grad, og man har ikke vært forberedt på å ta opp realitetsdrøftelser igjen med de andre land. Dette har jo også vært noe som for så vidt har passet bra inn i den franske forhandlingslinje, fordi det jo er ganske klart at forslaget om et frihandelsområde i tilknytning til fellesmarkedet mellom de seks er et forslag som man på fransk side ikke har vist noen særlig begeistring for noen gang.

Selv om det har vært en stans i arbeidet i selve komiteen, har det imidlertid pågått noe arbeid i visse underkomiteer og ekspertutvalg om forskjellige tekniske løsninger som vil kunne finnes på noen av de problemer man har diskutert, men også disse rent tekniske drøftelsene har det vært vanskelig å komme noen særlig vei med. Av underhåndskontakter har det til gjengjeld i denne tid vært mange mellom de forskjellige land og grupper av land. Blant annet kan jeg kanskje nevne at det har vært en ganske betydelig britisk-skandinavisk aktivitet overfor spesielt Frankrike via Holland og Vest-Tyskland, men ikke direkte. Det inntrykk som disse kontakter og drøftelser gjennom de siste 3-4 måneder har skapt, har vekslet sterkt fra tid til tid. På enkelte tidspunkter har en lett optimisme gjort seg gjeldende, mens man på andre tidspunkter har sett meget pessimistisk på de muligheter som overhodet foreligger for å finne frem til en løsning på disse problemene, hvor de intereuropiske interessekonflikter gjør seg meget sterkt gjeldende.

Komiteen hadde så møter to dager i forrige uke. Det var nok ingen som på forhånd hadde tenkt seg at noe særlig mye ville kunne oppnås gjennom de møtene i

retning av positiv enighet om forskjellige løsninger, og det var da heller ikke hensikten da møtet ble sammenkalt, å stille så høyt om det. Men man hadde i de fleste av landene en følelse av at det nå, etter den tid som var gått, og særlig fordi man ikke kunne regne med at komiteen ville kunne treffes igjen før sent på høsten en gang, ville være nødvendig for komiteen å komme sammen for å drøfte situasjonen og for om mulig å finne ut hvorvidt det fremdeles var et alvorlig ønske i de forskjellige land om å fortsette disse forhandlingene, og på hvilken basis man kunne tenke seg å fortsette forhandlingene. Det spørsmål som også har vært meget omtalt i pressen, om muligheten og hensiktsmessigheten av å komme frem til en midlertidig ordning fra den 1. januar, var også et av de spørsmålene som man mente det var hensiktsmessig å få drøftet i komiteen.

Før komiteen kom sammen, hadde det vært en rekke underhåndsdrøftinger mellom formannen, Maudling, og spesielt franske regjeringsmedlemmer. Vi fikk høre en del om disse og andre møter på et Uniscanmøte som ble holdt i London for ikke så lenge siden, og på det tidspunkt var Maudling meget pessimistisk. Han ga da ved flere anledninger i underhåndsdrøftelsene uttrykk for at han, hvis det ikke ble gjort meget betydelige fremskritt i juli måned, ville gi opp det hele og rapportere tilbake til OEEC's råd at han ikke så seg i stand til å rapportere noe positivt om det mandat som var gitt ham, og med anmodning om at den komite som arbeidet under hans forsete, måtte bli fritatt for ethvert videre arbeid med denne sak.

På denne ganske alvorlige bakgrunn er det vel grunn til å si at man kan vurdere resultatet av møtet i forrige uke med en viss begrenset optimisme – ikke av den grunn at det ble oppnådd så veldig store resultater, men fordi vi i all fall unngikk at det ble satt strek for videre forhandlinger. Det kunne ha gått meget verre enn det gikk. Det er utarbeidet en rapport om møtet, som er kommet til denne komites medlemmer. Der er det gjort rede for hva som skjedde på møtet, og jeg skal ikke gå noe særlig inn på det faktiske hendelsesforløp. Som jeg sa, var det ikke mye man ventet, og at det ikke var så veldig mye som ble oppnådd, fremgår også av rapporten. Men det som man fikk som et resultat av dette møte, var i all fall noen utvetydige erklæringer fra de forskjellige lands side, og også fra Frankrikes side, om at disse landenes forhandlere innenfor denne komite fremdeles var av den oppfatning at det var av avgjørende betydning å finne frem til en løsning, og innenfor en så kort tidsfrist som mulig, og at landene derfor alle sammen fremdeles ønsker å gjøre et alvorlig forsøk på å få frihandelsområdet i stand.

Forhandlingssituasjonen nå var i mange henseender lettere, og det kan nok på mange måter henge sammen med en viss endring i Frankrikes innstilling til saken. Det er grunn til å tro at man nå også i Frankrike mer og mer blir klar over de farer, vanskeligheter og problemer som et skisma vil komme til å medføre. Når det gjelder de reelle løsninger på mange av de faktiske forhandlingspunktene, var det stor uenighet. Under diskusjonene holdt franskmennene på sine løsninger, men de var i all fall mer forhandlingsvennlige, så vidt vi kunne vurdere det de sa, og det var et samstemmig inntrykk hos de andre medlemmene i komiteen om at man på fransk side nå virkelig mente noe med dette, og gjerne ville komme videre, og at det vi nå fikk høre og se fra fransk side, selv om de stablet nye vanskeligheter på benene, ikke

var ment som forsøk på nye nytteløse diskusjoner, men som uttrykk for et ærlig ønske om å komme videre.

Rent debattmessig sett, hvis man tenker på diskusjonen innen komiteen, som jo foregår på fri basis og uten referat – d.v.s. at det gis bare referat av beslutninger, ikke av selve debatten – så var ordskiftet nå meget lettere enn det har vært tidligere, og det skyldes ganske vesentlig – om jeg kan få si det slik – at de franske representanter nå ikke lenger som før kunne unngå enhver diskusjon om et realitetsproblem ved å henvise til at de synspunkter de andre hevdet, ville være uantagelig for den franske nasjonalforsamling, en debatttaktikk som tidligere, i det sist forløpne år, har ført til at vi har måttet minne de franske representanter om at det også er andre som står til ansvar for sine nasjonalforsamlinger. Det er meget lettere for Frankrike i den nåværende situasjon, og hvis den nye forfatning går i orden, vil presidenten og statsministeren ha myndighet til først å undertegne og så til å ratifisere forhandlingsresultatet. Derved blir det jo skapt en situasjon i Frankrike som er ganske eiendommelig, men som ut fra de spesielle hensyn vi her har, må anses som meget gunstig.

Det var også i komiteen enighet – og det tror jeg er meget viktig – om å gi nye direktiver til styret for handelspolitikken i OEEC om igjen å gå løs på det som er sakens kjerne, nemlig de problemer som forskjell i ytre tollsatser kan skape i retning av forvridning av handelen og av industrien innenfor området, samt problemet om den forvridning innenfor området av industriens lokalisering som kan skyldes spesielle konkurransemessige forhold innenfor selve området, men som ikke har sammenheng med de ytre forhold. I den sammenheng var det ganske på det rene at den såkalte Carli-plan nå hadde meget liten støtte, det er få som tror den kan føre frem, og styret for handelspolitikken fikk i oppdrag å forsøke å finne en løsning på hovedproblemene her med utgangspunkt i det foreløpige utredningsarbeid som forelå så tidlig som i mars måned ifjor. Dette er nærmere omtalt i den rapport som er omdelt, så jeg skal ikke komme mer inn på det.

Vi fikk så, som vanlig ved disse møtene, en meningsutveksling om dette med forvridning innenfor området på grunn av ulike konkurransemessige vilkår, hvor jo det franske standpunkt gjennom lang tid har vært at man må treffe særordninger for varer som f.eks. aluminium og ferro-legeringer, fordi Norge her har usedvanlig gunstige produksjonsvilkår på grunn av billig elektrisk kraft. Vi sa at vi fremdeles, som før, er villige til å diskutere denne sak, men at vi ikke kunne godta det franske standpunkt. Hvis det var så at en lav produksjonskostnad for vårt vedkommende innen visse industrier – i dette tilfelle på grunn av billig elektrisk kraft – skulle føre til det resultat at disse industriers produkter skulle undergis en særbehandling, kunne vi med like stor rett kreve at lave produksjonskostnader i et annet land, f.eks. i form av lavere arbeidslønninger i konfeksjonsindustrien i Holland og i tekstilindustrien i Italia i forhold til Norge skulle føre til særbehandling ved import av slike varer til Norge. Dette skal da drøftes videre. Det samme gjelder spørsmålet om treforedlingsindustrien, hvor man jo har villet påberope seg nødvendigheten av særordninger fordi Norge og Sverige har store skogarealer. Det er jo en sak som må

løses ved å finne hensiktsmessige regler for de forskjellige lands adgang til råmaterialer.

Disse ekspertutredninger skal da nå fortsette, og det er så tanken at Maudling-komiteen selv skal ha et møte igjen i oktober måned. Vi har fra norsk side lenge sagt at vi synes man da bør ta sikte på å sitte sammen i noe lengre tid, fordi i det lange løp vil denne arbeidsmåte man har hatt ved at noen regjeringsmedlemmer kommer til Paris tredjehver uke og er der to dager og gjentar sine gamle standpunkter, og så reiser igjen, vanskelig føre til resultater.

Det er gjort så meget arbeid på det tekniske plan og ved undersøkelse av tingene at jeg tror at hvis den politiske vilje til å finne en løsning er til stede, vil den kunne finnes innen en relativt begrenset tid hvis man kunne sitte sammen i et noe lengre tidsrom. Det første mulige tidspunkt er oktober, fordi britene er opptatt i hele september med sine samveldeforhandlinger, og de som spiller en rolle i den komiteen, reiser derpå til New Delhi til møtene i Den internasjonale Bank og Valutafondet, slik at man ikke kan få noe møte i Maudling-komiteen før midt i oktober. Men det er tanken at møtet skal vare i 10 dager, og før det møtet vil antagelig sekretariatet kunne legge frem et råutkast til hvordan en konklusjon om et frihandelsområde eventuelt vil se ut. Det vil ikke være enighet om utkastet, og en hel rekke spørsmål vil i realiteten være helt uløst i oktober på det tidspunkt når en slik tekst blir lagt frem. Men det vil antagelig være hensiktsmessig å ha en slik tekst som utgangspunkt for drøftingene. Man vil da også ta opp spørsmålet om ønskeligheten og hensiktsmessigheten av å lage et foreløpig arrangement fra 1. januar for å binde sammen tollreduksjonene i de seks land med eventuelle reduksjoner i de andre land. Men det er en sak som vi er klar over reiser en rekke vanskeligheter i forhold til GATT og på annen måte, og de fleste er enig om at man unngå en midlertidig ordning, vil det være det beste. Det vil da vise seg i oktober for det første om det er mulig å nå noen vei i det hele tatt og for det annet om det er mulig å få dette gjort så noenlunde ferdig i en konvensjonstekst, og for det tredje – hvis så ikke er tilfellet – om det vil være mulig å finne et foreløpig arrangement. Det er ingen som kan si det med sikkerhet i dag, for det eksisterer en vidtgående uenighet på vesentlige punkter, og det vil være nødvendig å nå frem til kompromisser både på det ene og det annet hold for å få dette til. Det er imidlertid grunn til, tror jeg nå, å se noe mer optimistisk på disse mulighetene enn man før har gjort. – Hvis det på den annen side skulle vise seg i Maudling-komiteens møte i oktober at vi fremdeles ikke er i stand til å oppnå enighet innenfor dette forhandlingsapparatet, så vil det da bli spørsmål om hvordan vi kan vurdere situasjonen. Det mest sannsynlige er vel da at man vil forsøke å finne frem til andre forhandlingsformer, et annet forhandlingsapparat, og at i tilfelle de som nå har sittet i Maudling-komiteen det siste året, blir avløst av andre – for en får jo si – at hvis vi ikke i oktober klarer å bli enige med de instruksene de forskjellige har fra sine regjeringer – er den gruppe av mennesker som har ført disse forhandlinger «oppbrukt» i sammenheng med disse forhandlinger.

Selv om det ikke blir noen fullstendig enighet i oktober, så vil vi – la meg nevne det – i alle fall kunne få en foreløpig enighet, og vi vil da stå overfor visse

praktiske vanskeligheter i forbindelse med ratifikasjonen i de fleste medlemsland. En kan ikke regne med for alle land som ratifiserer at ratifikasjonen vil kunne være ferdig før 1. januar. I mange land vil det være administrative tiltak som må treffes og som vil gjøre at frihandelsområdet måtte bli gjenstand for en faktisk forsinkelse i en kortere tid i forhold til den timetabell de seks benytter seg av. Men vi har sett det slik, at om det blir en faktisk forsinkelse på et par måneder, kan ikke det spille noen rolle.

Vi reiste ikke på dette møtet spørsmålet om fisk og fiskeprodukter i frihandelsområdet, heller ikke islenderne hadde noe ønske om å gjøre det. I den situasjon vi der har i øyeblikket, er det også vanskelig å ta de spørsmål opp. Det gjelder ikke bare den uro og alle de spekulasjoner som er skapt i forbindelse med fiskerigransespørsmålet. For vårt eget vedkommende kan vi jo føye til våre egne tiltak for makrellimportens vedkommende, som vi var redde for ville bli grepet med stor begjærighet av de andre som et glimrende argument mot alle våre prinsipielle synspunkter, og vi har ikke funnet det mulig i det hele tatt å ta de spørsmål opp igjen på det nåværende tidspunkt. Det kan kanskje gjøres senere.

I tilknytning til Maudling-komiteen har OEEC's ministerråd hatt et to dagers møte mandag og tirsdag hvor det fant sted en langvarig diskusjon om den økonomiske situasjon i medlemslandene, og hvor det ble gitt en anbefaling til medlemslandenes regjeringer om å forsøke å overveie mulighetene for å føre en mer ekspansiv økonomisk politikk for å motvirke den ytterligere avslapning i Europa, som man ga uttrykk for at man var redd for ville komme under behørig hensyntagen til den vekt man må tillegge ønskeligheten av å bevare den ytre og indre stabilitet. Det ble vedtatt en rekommendasjon til medlemsregjeringene om dette, hvor det klart sies fra at hva de enkelte land skal gjøre, er noe som de enkelte land selv må bestemme, for det vil måtte variere fra land til land etter de forhold som foreligger. Det er imidlertid pekt på at det vesentlige er at landene går så noenlunde i takt, og at man har et effektivt konsultasjonsapparat i organisasjonen, hvor man kan drøfte tiltakene og de problemer som tiltakene eventuelt måtte medføre. Rådet hadde så en lengre diskusjon om det internasjonale smørproblem som er et stort problem, og har vedtatt en alvorlig henstilling til alle medlemsregjeringer om ikke å starte en ny subsidiert eksport, men forsøke å avvikle den subsidierte eksport man måtte ha, og sørge for å få smørproblemet løst på andre måter enn ved en gjensidig dumping.

Til slutt hadde man til behandling en sak som angår Tyrkias vanskelige stilling og øyeblikkelige behov for en ganske omfattende økonomisk støtte fra andre land. Vi hadde vanskeligheter i den sammenhengen, fordi vi, før vi reiste til Paris, ikke hadde regnet med at det ville bli spørsmål om at alle landene ville bli anmodet om å yte noe i den sammenhengen. Det ble imidlertid tilfellet, og jeg ga uttrykk for at vi skulle forsøke å se hva vi kan gjøre. Vi kan muligens gi noe bidrag ved å se å finne frem til eksportgarantiordninger for slik norsk eksport, som – hvis ikke noe ble gjort – ikke ville finne sted. Det gjelder varer som Tyrkia i høy grad trenger å få, og som vi også er interessert i å kunne eksportere til Tyrkia som er et av de tradisjonelle markeder for disse varer i de kvantiteter det dreier seg om. Regjeringen vil senere legge frem hele dette problemet. Jeg skal ikke gå nærmere

inn på det, men hvis komiteens medlemmer ønsker nærmere opplysninger om hva det dreier seg om, står jeg selvsagt til disposisjon.

Wikborg: Det var bare et spørsmål om frihandelsforhandlingene og resultatet av dem; det er knyttet nokså nær sammen med det forestående møte i det Nordiske Råd.

Vi har nettopp fått beskjed om at møtet i det økonomiske utvalg, som skulle holdes den 25. august, er utsatt til siste halvdel av september fordi man ennå ikke har noen avgjørelse med hensyn til frihandelsområdet. – Men jeg har forstått handelsministeren riktig i at man ikke kan regne med at det vil foreligge noe nytt på dette området før i midten eller i slutten av oktober? For hvis det er tilfellet, kan ikke jeg skjønne at man overhodet kan få anledning til å knytte disse to ting sammen på det forestående møte i det Nordiske Råd.

Statsråd Skaug: Det vil på det forestående møte i det Nordiske Råd bli overordentlig vanskelig å få knyttet disse to ting sammen. Når vi for noen tid tilbake antydte for Nordisk Råds presidium at den opprinnelig fastsatte dato ikke var så hensiktsmessig for en diskusjon omkring vår rapport til Rådet, så var det delvis på grunn av situasjonen med hensyn til det europeiske frihandelsområde, men også delvis av den grunn at den Økonomiske Komites medlemmer jo vil trenge den tilleggsrapport som nå skal utarbeides for de 20 pst. av vareområdene, og den vil ikke kunne fremlegges i trykt stand i tilstrekkelig tid før det møtet som det er tenkt skal holdes 24.-25. august. Det holdes et møte i dag og imorgen i Samarbeidsutvalget, den endelige redigering av tilleggsrapporten foregår i dag og imorgen og rapporten vil gå i trykken straks, for at den kan være klar til omsending til den Økonomiske Komites medlemmer og til Rådet innenfor de tidsfrister som jo er satt. Behandlingen av sammenhengen mellom det nordiske fellesmarked og et europeisk frihandelsområde ble ikke den analyse og behandling som vi har ansvaret for å gi i henhold til det mandat vi har fått fra det Nordiske Råd. Den er meget kortfattet, men vi forklarer at noe mer kan vi ikke si, idet vi på det nåværende tidspunkt vet så lite om hva det europeiske frihandelsområde vil komme til å bli, hvis det i det hele tatt blir noen ting. Imidlertid har man da rent timetabellmessig den fordel at dette mer langvarige forhandlingsmøte i Maudling-komiteen vil finne sted umiddelbart før det Nordiske Råds møte, og deretter vil vi i all fall kunne avlevere en muntlig rapport, som vel også kunne avleveres i skriftlig form, og som forhåpentlig vil kunne gi noe mer materiale enn det vi kan gi på det nåværende tidspunkt. Vi er helt på det rene med at dette ikke er noe tilfredsstillende arrangement for det Nordiske Råd. Men det har, som forholdene ligger an, ikke vært mulig for oss å få gjort noe mer enn det vi har gjort. Men allerede tilleggsrapporten om de gjenstående 20 pst. av vareområdet inneholder nemlig så mange internordiske diskusjoner og problemer at jeg tror den Økonomiske Komite og det Nordiske Råd vil ha en rekke vanskelige situasjoner å ordne opp med hvis det vil ta opp de spørsmål som der er reist.

Fung. formann: Eg for min part er einig med hr. Wikborg i at det har lite verd å halde møte i Nordisk Råd når ein ikkje har fått noka melding frå Maudling-komiteen. Det møtet som vart halde i Hindås i fjor, gav ikkje store resultat. Der passar i grunnen den kritikken som handelsministeren kom med av Maudling-komiteen, at dei delegerte møtte fram eit par dagar, la opp sine gamle standpunkt og reiste frå kvarandre. Det er grunn til å tru at det vil gå like eins no. Kunne det ikkje vere tale om at den rapporten som no kjem frå samarbeidsministrane, vart send rundt, og at møtet i Det økonomiske utvalet vart halde like før møtet i plenarforsamlinga? Då vil ein vel ha lite grann peiling – *kanskje* i alle fall – på korleis det går i Paris i Maudling-komiteen.

Statsråd Skaug: Jeg vil nødig gi noe endelig svar på det spørsmålet i dag, for jeg vet at samarbeidsutvalget i sine møter i dag og i morgen diskuterer det avsnittet som skal stå i tilleggsrapporten om forholdet mellom et nordisk og et europeisk frihandelsområde. Der foreligger forskjellige utkast, og det viktigste arbeidet de har for seg i disse to dagene er nettopp å sammenarbeide disse utkastene og se hvor langt de kan føre denne analysen på en forsvarlig basis. Det kan jo gjøres en del hvis man baserer seg på visse hypoteser om hvordan et europeisk frihandelsområde vil komme til å se ut, og man kan på den basis diskutere fordeler og eventuelle ulemper ved å ha begge deler hver for seg eller en samordning mellom de to. Man er på dansk og også på svensk side svært innstillet på å få en realitetsdebatt så snart som mulig, som går så langt som det er mulig å føre den med det materiale man har, og uten å ta endelig standpunkt vil jeg tro at det vil ha sin nytte å kunne ha det møtet i september som nå er foreslått.

Hønsvald: Jeg har hele tiden gått ut fra at Nordisk Råds Økonomiske utvalg ikke må ha bare ett møte. Det må ha et møte til den tid som nå er bestemt, men det må sikkert også ha et møte nærmere rådssesjonen, for så vidt jeg kan skjønne, vil det etter hvert bli en avklaring når det gjelder det europeiske frihandelsområdet. Man vil vel i midten av oktober ha mer peiling på om vi overhodet kan regne med å få vite noe mer om frihandelsområdet enn vi har i dag.

Jeg kan meddele at det både fra svensk og finsk side ble slått til lyd for at vi skulle holde møte i Det økonomiske utvalget til den bestemte tiden, altså 25. august. Så vidt jeg har forstått av den skriftveksling som vi fikk i den anledning, var begrunnelsen den at man på parlamentarisk hold i de to landene var interessert i å ha en finger med i spillet, altså si sin mening om de forhandlingene som pågikk i Paris og i en eller annen form gi råd om dette. Men da jeg sa i fra at jeg ikke kunne skjønne at det hadde noen hensikt å holde et møte så tidlig som i august etter at vi hadde fått dette brevet fra samarbeidsministrene, og fikk Erik Eriksens tilslutning til det, bøyde de unna, og man utsatte da dette møtet en måned.

Jeg tror, som sagt, at det blir nødvendig ikke bare å ha dette møtet som skal holdes i siste halvdel av september, men også å ha et møte i Det økonomiske utvalg på et senere tidspunkt, kanskje helst så nær opp til rådsmøtet som det er mulig.

Statsråd Skaug: Vi regner med, som jeg nevnte, at en utsettelse en måned i alle fall er en fordel, for da skulle det i all fall være muligheter for at Den økonomiske komites medlemmer vil ha tilleggsrapporten som vil bli forelagt Nordisk Råd. Det ville det ikke vært mulig å sørge for hvis møtet skulle vært holdt i august. På møtet i september vil det selvsagt også være bedre anledning til å diskutere forhandlingssituasjonen i Paris og hvilke standpunkter man skal ta under Maudling-komiteens møter i oktober, enn tilfellet ville være ved et eventuelt møte av den Økonomiske Komite i august, fordi vi i september forhåpentligvis vil ha mer oversikt enn i dag over uenighet i synspunkter og mulige løsninger, av den grunn at selve ekspertarbeidet er kommet et langt skritt videre i Paris.

Formannen: Vil fleire ha ordet i samband med orienteringa frå handelsministeren? - Då stiller vi den saka til observasjon. Er det andre ting som nokon har på hjartet i dag?

Hegna: Det gjelder denne komiteens møter. Vi har jo nå i hvert fall en ukes tid hatt en nokså spennende internasjonal situasjon hvor den norske utenriksminister har måttet ta standpunkt til bestemte spørsmål. Det er jo i ferietiden, og selvfølgelig er det da så sin sak å holde komiteen orientert om utviklingen på ethvert tidspunkt. Men den situasjon som vi har hatt, er jo ikke avklart på noen som helst måte. Vi har, som formannen sa, saken til observasjon. Det er vel for de flestes vedkommende nærmest på den basis at man mener at hele diskusjonen om opplegget av et toppmøte har bragt en viss avspenning. Men man vet jo ikke om det kommer i stand i det hele tatt. Man kan ikke se bort fra at det i et sentralt område hittil har foregått vesentlig en militær oppladning uten egentlig noen løsning på de politiske spørsmål. Jeg går ut fra at for så vidt situasjonen skulle tilsi det, vil komiteen komme sammen igjen på ny og drøfte den situasjon som da foreligger.

Utenriksminister Lange: Jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på at jeg har vært i kontakt med hr. Finn Moe så lenge han var hjemme, og etter at han reiste, med komiteens fungerende formann hr. Røiseland. Men vi kom i fellesskap til at når dette møtet i dag allikevel var berammet, var ikke situasjonen av den art at det ville være nødvendig – og det ville kanskje heller ikke være riktig – å sammenkalle komiteen tidligere. Det var spørsmål om å sammenkalle den omkring den 20. juli. Vi var redde for – iallfall var det min vurdering – at det kunne øke den nervøsiteten som allikevel på forhånd gjorde seg gjeldende, hvis man når det var gitt beskjed om et møte den 31. juli, plutselig leste i avisene at komiteen var kommet sammen «i hurten og sturten». Jeg refererte på det tidspunkt de instruksjer som var gått til vår representant i NATO og til våre representanter i hovedstedene, og konstaterte at utenrikskomiteens formann ikke hadde noe å innvende til det. Vi var da i grunnen, så vidt jeg oppfattet det, enige om at vi skulle avvente dette møtet i dag.

Skulle det tilspisse seg igjen, får vi ta opp spørsmålet om komiteen skal komme sammen på ny. Regjeringen legger jo alltid vekt på å ha så stor trygghet

som det går an å få, for at den opptrer i samsvar med oppfatningene i Stortinget, og når Stortinget ikke er samlet, er jo denne komite Stortingets organ for rådslagninger.

Wikborg: Jeg er helt enig i at det bare ville ha øket nervøsiteten om man hadde forandret planene for dette møte, og dessuten har Regjeringen måttet ta en rekke avgjørelser på så kort varsel at det ikke ville vært mulig å få det forelagt for oss. Jeg bare tenker på om det kunne finnes en eller annen måte å holde komiteens medlemmer underrettet – jeg vil ikke si litt *mer* underrettet, for vi er i det hele tatt ikke underrettet – om de ting som etter hvert utvikler seg, slik at vi, når vi møtes, har mer bakgrunnstoff enn det vi kan finne i avisene. Jeg tenker f.eks. på den svenske aksjon i de Forente Nasjoner, jeg tenker på svenskenes oppfordring til oss om å være med på en offisiell henstilling til Vestmaktene om å holde toppmøte – ting som vi har lest om i avisene, men som vi ellers ikke vet noe større om. Det ville være meget ønskelig om det kunne finnes mulighet for at det apparat som nå er etablert i Utenriksdepartementet, kunne sende oss litt bakgrunnstoff om disse viktige spørsmålene, slik at vi ikke bare måtte hente vår kunnskap fra avisene, men kunne få stoffet på offisielt hold. Jeg vet ikke om det er mulig å ordne det. Vi har jo med spenning fulgt begivenhetenes utvikling og sett at utenriksministeren og Regjeringen meget hurtig har måttet ta avgjørelser, men det kunne kanskje vært av interesse for oss å være mer à jour slik at vi eventuelt, om vi fant det fornødent, kunne be om at utenrikskomiteen måtte komme sammen. Bare å følge slike saker gjennom avisene er vel så som så, for det er ofte ganske tilfeldig det som der kommer og ofte kommer det fra andre kilder enn norske. Hvis det var noen teknisk, praktisk og politisk forsvarlig mulighet for at vi kunne få litt mer stoff når vi ikke er samlet enn vi nå får, tror jeg det ville være bra.

Utenriksminister Lange: Jeg skal gjerne se på om det er mulig å ordne en slik informasjonstjeneste. Vanskeligheten er jo at når komiteens medlemmer er spredt rundt om på ferie, har man aldri full trygghet for at det som sendes ut, ikke kan komme på avveier, så det er begrenset hva man da kan gi av opplysninger. Hvis det arbeidsmessig kan ordnes, skal jeg selvfølgelig gjerne se på om vi kan finne en utvei til dette, men man må ikke da vente at man kan få særlig fortrolig stoff.

Hegna: Angående min bemerkning vil jeg si at jeg mente ikke at det i og for seg hadde vært noen nødvendighet å ha noe møte tidligere. En slik utvikling har det ikke vært. Og Regjeringen har jo sitt på det tørre, idet den har vært i kontakt med den til enhver tid fungerende formann i komiteen. Det er ikke *det* om å gjøre. Men jeg synes nok at når vi for første gang på lange tider er samlet, og vi har den situasjon som vi har i Midt-Østen med de muligheter og den store fare som foreligger der, ville det – jeg hadde nær sagt – ikke ta seg ut om vi bare går fra hverandre og sier at saken står til observasjon. Det var det jeg ville ha fram.

Ingvaldsen: Det ble uttalt at en sammenkalling av komiteen ville vekke nervøsitet. Jeg synes det er et forferdelig farlig resonnement. Det vil jo si at vi aldri

kunne bli innkalt hvis det var noe på ferde! Det kan ikke bli noen alminnelig vane at komiteen ikke kan innkalles hvis det er noe alvorlig på ferde.

Utenriksminister Lange: Jeg er helt enig med hr. Ingvaldsen i det. Men vår vurdering var at situasjonen ikke var så alvorlig at det var nødvendig å innkalle komiteen med de virkninger det ville hatt.

Wikborg: Situasjonen var vel den at det var offentliggjort at vi skulle komme sammen den 31., og at det ville fått en ganske annen valør om vi ble innkalt tidligere enn om vi ble innkalt i sin alminnelighet. Det var det som var min begrunnelse for at jeg syntes det var riktig at det ikke ble noen tidligere innkallelse.

Meisdalshagen: Det er riktig at det ikke er skjedd noen skade ved at komiteen ikke ble innkalt tidligere. Men jeg tror at det i mange tilfelle kan virke som noe av en beroligelse at komiteen blir innkalt. Jeg tror ikke det er riktig å tenke slik at det kan virke på en annen måte. Jeg tror heller det er riktig å tenke slik at i og med at Regjeringa står i intim og god kontakt med den utvidede utenrikskomite, vil folk føle seg tryggere. Jeg tror det var bedre å innkalle komiteen i mange tilfelle.

Møtet hevet.